

طراحی و ترسیم با دست آزاد

با مقدمه دکتر شاهین حیدری (استاد دانشگاه هنرهای زیبا تهران)

تألیف:

کارل کریشین هوسر

ترجمه:

منصور منصوری

عضو هیأت علمی دانشگاه فنی و حرفه‌ای ایلام

سید مهدی سعودی

سرشناسه	: هویزر، کارل کریستیان، ۱۹۲۹-م.
عنوان و نام پدیدآور	: Heuser, Karl Christian, ۱۹۲۹
مشخصات نشر	: طراحی و ترسیم با دست آزاد / تألیف کارل کریستین هیوسر؛ ترجمه منصور منصوری، سیدمهدی مسعودی؛ با مقدمه شاهین حیدری
مشخصات ظاهری	: تهران: دانشگاه فنی و حرفه ای، ۱۳۹۸
شابک	: ۱۶۹ ص.: مصور.: ۲۲ × ۲۹ س.م.
وضعیت فهرست نویسی	: 978-600-8820-43-7
یادداشت	: فیبا
یادداشت	: عنوان اصلی: Freihändig zeichnen und skizzieren.
	: کتاب حاضر از متن انگلیسی تحت عنوان
	: "Freehand drawing and sketching : a training and work manual"
	: به فارسی ترجمه شده است.
موضوع	: ترسیم و طراحی -- فن
موضوع	: Drawing -- Technique
شناسه افزوده	: مسعودی، سیدمهدی، ۱۳۶۲ -، مترجم
شناسه افزوده	: حیدری، شاهین، ۱۳۴۲ -، مقدمه نویس
شناسه افزوده	: منصوری، منصور، ۱۳۶۱ -، مترجم
شناسه افزوده	: Mansouri, Mansour
شناسه افزوده	: دانشگاه فنی و حرفه ای
شناسه افزوده	: Technical and Vocational University
رده بندی کنگره	: NC۷۳۰/۵۹۶۴ ۱۳۹۸
رده بندی دیویی	: ۷۴۱/۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۶۲۷۵۲۷

عنوان کتاب	: Freehand Drawing & Sketching / طراحی و ترسیم با دست آزاد
تألیف	: Karl Christian Heuser
مترجمین	: منصور منصوری / سیدمهدی مسعودی
ناشر	: دانشگاه فنی و حرفه ای
سال و نوبت چاپ	: ۱۳۹۸ / چاپ اول
شمارگان	: ۵۰۰ جلد
قیمت	: ۳۵،۰۰۰ تومان
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۸۸۲۰-۴۳-۷ ISBN: 978-600-8820-43-7

کلیه حقوق این اثر برای مؤلفین و دانشگاه فنی و حرفه ای محفوظ است.
 آدرس: تهران میدان ونک خیابان برزیل شرقی پلاک ۴ - تلفن: ۰۲۱-۴۲۳۵۰۰۰۰
 پست الکترونیک: Entesharat@tvu.ac.ir، وب سایت: Tvu.ac.ir

فهرست

پیش گفتار

مقدمه

۱	ترسیم با دست آزاد
۱	۱-۱ ترسیم
۲	۲-۱ از کجا باید شروع کنم؟
۲	۲-۱-۱ وسایل مورد نیاز
۲	۲-۲-۱ انتخاب کاغذ
۵	نیازهای نخست
۵	۱-۲ حرکتهای آزاد
۶	۱-۱-۲ حرکتهای آزاد و پیوسته
۶	۲-۲ خطها- حرکتهای دست- نقطهها
۹	۳-۲ نواحی توپر
۹	۴-۲ هاشور و میزان تراکم آن
۱۱	پیوست:
۱۳	ترسیم خط
۱۳	۱-۳ مقدمه
۲۳	۲-۳ اثر خط و نور
۲۴	پیوست:
۲۷	ترسیم بافت
۲۷	۱-۴ ترسیم بافت و نمایش خصوصیات مصالح
۲۸	۲-۴ حدود سطح
۲۹	۳-۴ تفکیک سطحهای متداخل
۴۰	۴-۴ تقسیمبندی خط و سطح به تعداد بخشهای زوج
۴۱	۵-۴ ترسیم سه بعدی از اشیاء و فضاها با کمک ترسیم چند پلان ساده
۴۱	۶-۴ ترسیم تناسبات و ابعاد در پلان، نما و برش های یک جسم
۴۲	۷-۴ پلان طرح در ترسیم دست آزاد
۴۳	۸-۴ ترسیم نماهای خارجی ساختمان
۴۳	۹-۴ اندازه و وضوح اشکال
۴۵	پیوست:
۴۷	تناوب و ترسیم مناسب طرح
۴۷	۱-۵ مقدمه
۴۷	۲-۵ تسلط

۴۷	۳-۵ قالب‌بندی
۴۸	۴-۵ ردیف‌ها
۴۸	۵-۵ تناوب در حول محورها
۴۸	۶-۵ موزون بودن (ریتم)
۴۸	۷-۵ گروه‌بندی
۴۸	۸-۵ پیوستگی (منظم و مختل شده)
۴۹	۹-۵ شکل‌های آزاد و ترکیب آزاد عناصر گرافیکی
۴۹	۱۰-۵ ارائه اطلاعات گرافیکی در صفحه ترسیم
۵۱	ترسیم جزئیات فنی با دست‌آزاد
۵۳	حروف‌نویسی و تناسب‌ات آن
۵۳	۱-۷ اصول حروف‌نویسی
۵۳	۲-۷ انواع حروف‌نویسی
۵۴	۳-۷ هماهنگی بین حروف‌نویسی و طرح
۵۵	۴-۷ اندازه‌های حروف‌گذاری
۵۵	۵-۷ سبک‌های مختلف در حروف‌گذاری
۶۳	ترسیم اجسام و فضاها
۶۳	۱-۸ ترسیم ایزومتریک
۶۵	۲-۸ پرسپکتیو یک نقطه‌ای (مرکزی)
۶۵	۱-۲-۸ ترسیم پرسپکتیو یک نقطه‌ای
۶۵	۲-۲-۸ خط دید و پلان شکل
۶۵	۳-۸ اصطلاح‌های موجود در پرسپکتیو
۶۶	۱-۳-۸ میدان دید
۶۶	۲-۳-۸ خط افق (سطح چشم)
۶۶	۳-۳-۸ فاصله
۶۷	۴-۳-۸ برجسته نمودن خط‌های پیرامونی و ترسیم جزئیات نهایی
۶۸	۵-۳-۸ عمق شکل (پیش‌زمینه- میان‌زمینه- پس‌زمینه)
۷۰	۶-۳-۸ ترسیم سایه
۷۰	۷-۳-۸ ترسیم سایه در پرسپکتیو
۷۱	۸-۳-۸ شدت تراکم سایه روی سطوح شفاف
۷۳	۹-۳-۸ انعکاس‌ها
۷۵	پرسپکتیو یک نقطه‌ای (مرکزی)
۷۵	۱-۹ ترسیم کلی و اضافه کردن جزئیات
۷۶	۲-۹ ترسیم جزئیات
۷۷	۳-۹ ترسیم خط‌های راهنما برای ارائه تناسب‌های بهینه در طرح
۷۸	۴-۹ تناسب

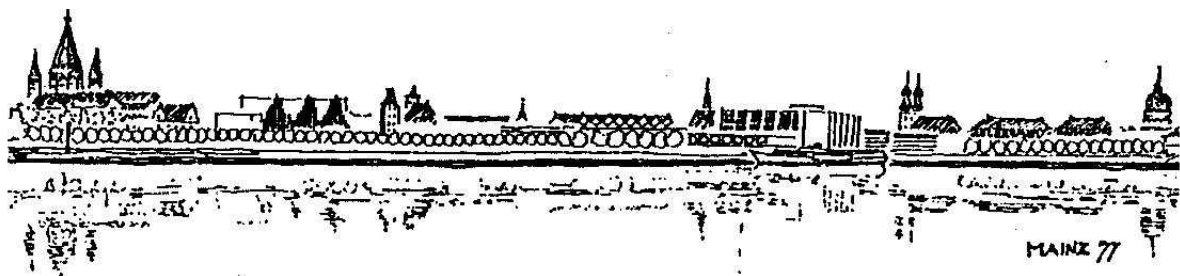
۷۸	۵-۹ ترسیم کلی
۷۹	استفاده از پرسپکتیو یک نقطه‌ای (مرکزی)
۷۹	۱-۱۰ ترسیم درب ورودی با پرسپکتیو یک نقطه‌ای (مرکزی)
۷۹	۱-۱۰ جزئیات شکل
۸۰	۱-۱۰ خط افق
۸۰	۱-۱۰ ترسیم محدوده طرح
۸۰	۱-۱۰ ترسیم تناسبیات اولیه
۸۰	۱-۱۰ ترسیم خط‌های گریز اصلی طرح
۸۱	۱-۱۰ ترسیم سایه با استفاده از نور طبیعی یا نور مصنوعی
۸۱	۱-۱۰ سایه
۸۳	۱-۱۰ جزئیات ترسیمی برای نواحی پیرامونی
۸۳	۱-۱۰ مثال‌های بیشتر
۸۳	۱-۲ ترسیم خیابان منحنی
۸۳	۲-۲ ترسیم یک جاده با سطوح ارتفاعی متفاوت
۸۴	۲-۲ ترسیم پله به سمت بالا
۸۵	۲-۲ ترسیم پله به سمت پایین
۸۵	۲-۲ پله به سمت پایین، پیچش از سمت راست
۸۵	۲-۲ پله سربالایی
۸۷	ترسیم پرسپکتیو دو نقطه‌ای
۸۷	۱-۱۱ ترسیم پرسپکتیو با دو نقطه گریز
۸۸	۲-۱۱ خط تابش نور و پلان شکل
۸۸	۳-۱۱ نقطه H
۸۸	۴-۱۱ خط افق
۸۸	۵-۱۱ میدان دید
۸۸	۶-۱۱ ارتفاع سطح چشم
۹۰	۷-۱۱ فاصله و نقطه ایستادن ناظر
۹۱	۸-۱۱ مثالی از ترسیم پرسپکتیو دو نقطه‌ای ورودی یک ساختمان
۹۵	ترسیم پس‌زمینه و محیط پیرامون طرح اصلی
۹۹	ترسیم گیاهان
۹۹	۱-۱۳ مقدمه
۱۰۰	۲-۱۳ ترسیم بوته‌ها و علف‌ها
۱۰۱	۳-۱۳ حجم تاج درخت‌ها و بوته‌ها
۱۰۱	۴-۱۳ درختان
۱۰۳	۵-۱۳ ترسیم بوته‌ها، شاخ و برگ درختان
۱۰۴	۶-۱۳ ترسیم گل‌ها و شکوفه‌ها
۱۰۶	پیوست:

۱۱۹	طراحی قایق و کشتی
۱۲۱	ترسیم سایر شکل‌های حمل و نقل
۱۲۳	ترسیم پیکره‌های انسانی
۱۲۵	ترسیم موضوع‌های کاربردی در طراحی
۱۲۵	۱-۱۷ مقدمه
۱۲۶	۲-۱۷ ترسیم انواع شکل‌ها
۱۲۷	۳-۱۷ ترسیم طرح اولیه و سریع از شیء خانگی بسیار ساده
۱۲۹	۴-۱۷ طراحی معماری
۱۲۹	۵-۱۷ درک طرح ترسیم شده با دست‌آزاد
۱۲۹	۶-۱۷ ترسیم جزئیات یک قاب چوبی
۱۳۲	۷-۱۷ ترسیم دست‌آزاد از یک پلکان چوبی
۱۳۳	۸-۱۷ ترسیم طرح‌هایی از میلمان سنتی
۱۳۳	۹-۱۷ ترسیم کروکی از بناهای تاریخی
۱۳۴	۱۰-۱۷ ترسیم دست‌آزاد از فضاهای داخلی
۱۳۶	۱۱-۱۷ ترسیم پرسپکتیو از نمای یک فروشگاه یا کافه‌تريا
۱۳۷	۱۲-۱۷ ایده‌های هنرمندانه در طراحی ساختمان
۱۳۸	۱۳-۱۷ ارائه پیش‌طرح‌ها در پروژه‌های عمرانی
۱۳۸	۱۴-۱۷ نمونه طراحی سایت پلان یک فضای آموزشی
۱۳۸	۱۵-۱۷ ترسیم پلان یک دانشکده
۱۴۰	۱۶-۱۷ ترسیم دست‌آزاد جاده‌های بین‌شهری
۱۴۲	۱۷-۱۷ طرح فضای سبز پیرامون یک منزل مسکونی
۱۴۲	۱۸-۱۷ ترسیم کروکی از غرفه آلمان در نمایشگاه ۱۹۷۰ (اوزاکا-ژاپن)
۱۴۳	۱۹-۱۷ ترسیم کروکی از پلی بر روی جاده
۱۴۴	۲۰-۱۷ ترسیم بیش از حد جزئیات
۱۴۵	۲۱-۱۷ ترسیم دست‌آزاد بر پایه خط‌های عمودی
۱۴۷	۲۲-۱۷ ترسیم دست‌آزاد کلبه‌ای در برف
۱۴۷	۲۳-۱۷ دروازه افسوس
۱۴۹	۲۴-۱۷ چایخانه‌های ژاپنی
۱۴۹	۲۵-۱۷ کافی‌شاپ
۱۵۰	۲۶-۱۷ ترسیم پلان پرسپکتیو
۱۵۳	یادداشت
۱۵۴	منابع پیوست

پیش‌گفتار

طراحی و ترسیم با دست‌آزاد دارای مزیت‌های زیر است:

۱. اشیائی که وجود خارجی ندارند را می‌توان با طراحی نمایش داد. هنگام طراحی با دست‌آزاد، ساختمان‌های ساخته شده، داخل فضاها، منظره‌های خارجی و دیگر فرم‌ها به شکل سه بعدی ترسیم می‌شوند. مزیت «تصور هنرمند» این است که ایده‌ها به سرعت و با استفاده از دست‌آزاد شکل مثبتی به خود می‌گیرند.
 ۲. ترسیم به صورت منسجم و کامل با دست‌آزاد، طرح را بهتر از سایر تکنیک‌ها نشان دهد. در دوره‌ای که ما با تماشای تلویزیون و یا عکاسی تحت تأثیر قرار می‌گیریم، ترسیم، تصور ماندگاری را ایجاد می‌کند و غالباً دیدن آن، لذت‌بخش‌تر خواهد بود.
 ۳. لذت ناب مشاهده نتیجه ترسیم‌ها، به عنوان عملی که به صورت فردی و با هدف مشخص انجام شده، به صورت دائمی، ماندگار و زیبا خواهد بود.
 ۴. با ترسیم به شیوه دست‌آزاد قدرت درک به طور قابل توجهی افزایش پیدا می‌کند؛ ترسیم دست‌آزاد ما را ملزم به جداسازی اجزای ضروری از قسمت‌های با اهمیت کمتر می‌سازد.
 ۵. سبک کلی زندگی به صورت بصری توسعه یافته و پرورش می‌یابد؛ حافظه بینایی تقویت می‌شود، تخیل آموزش داده می‌شود، احساس شکل می‌گیرد و فضا بهبود می‌یابد. یاد می‌گیریم که به کلیات و مهم‌ترین بخش اشیاء توجه کنیم؛ یعنی توانایی ما برای بیان انتزاعی بهتر آموزش داده می‌شود.
- هرچند جایگزین‌های زیادی وجود دارند، اما حتی در دوره فناوری‌های پیشرفته عکس‌برداری و دیگر فناوری‌ها، به سادگی نمی‌توان بدون ترسیم با دست‌آزاد کاری انجام داد.
- طراحی سریع همیشه به تبادل ساده اطلاعات در بحث میان مخاطب‌ها و ارائه طرح نهایی کمک شایانی کرده و آن را نیز ارتقاء می‌دهد؛ کارشناسان معتقدند که ترسیم به اندازه هزاران کلمه و توضیح ارزشمند است.
- ترسیم با دست‌آزاد تأثیر به سزایی بر بسیاری از ایده‌های اولیه طراحی برای بیان آن و یا حتی بیان ایده طراحی در زمینه‌های دیگر خدمات مهندسی داشته باشد. در محیط واقعی، ترسیم دست‌آزاد ما را متوجه بسیاری از جزئیات می‌کند که تاکنون بدان توجهی نداشته‌ایم، پس یادگیری ترسیم با دست‌آزاد باعث می‌شود به محیط پیرامون خود با دقت بیشتری نگاه کنیم تا بتوانیم اشیاء را واضح‌تر و بهتر درک کنیم.
- سال‌های زیادی است که طراحی و ترسیم دست‌آزاد، تکنیک‌هایی هستند که طراح برای بیان ایده خود باید در آن مهارت داشته باشد (نقاشی‌های درون غارهایی همچون آلتامیرا در اسپانیا و لاسکو در فرانسه تأیید کننده این مطلب است).
- انگیزه برای آراستن، حفظ اثر حسی و یا انتقال اطلاعات به صورت خالص و ساده برای هر معمار و طراح لازم و ضروری است. از دیرباز یکی از الزامات اولیه برای هر انسانی نمایش فرم چهره افراد و محیط‌های پیرامون با استفاده از عوامل و شیوه‌های مختلف همانند ترسیم دست‌آزاد بوده است.
- به عنوان مثال، سکونت فرد در خانه‌های دارای تراس با حکاکی و تنوع رنگ، یکی از موضوعات قابل بررسی در زمینه پیشینه استفاده از ترسیم دست‌آزاد است.

اما امروزه رنگ و تزئینات ساختمان از کاتالوگ‌های آماده و از پیش طراحی شده توسط پیمانکاران انتخاب می‌گردد. ترسیم دست‌آزاد روشی کم‌هزینه و بسیار ساده است که بخش‌های جدیدی از آزادی فردی را بازگو و احساس انسان‌ها را ترغیب می‌کند که به عنوان سرگرمی جالبی دنبال شود.

کیفیت دست‌آزاد ترسیم‌ها را می‌توان با تمرین در سفر، دیدن فضاها و ساختمان‌های متنوع، غنی‌تر و عمیق‌تر کرد. اگر هیچ شکل، عکس یا بروشوری موجود نباشد می‌توان طرحی را ترسیم کنیم که می‌خواهیم آن را به دیگران نشان دهیم. بدون شک، تمرین و تلاش در ترسیم دست‌آزاد بسیار مهم و ارزشمند است.

کارل کریستین هیوسر

www.ketab.ir

مقدمه

با توجه به طراح‌هایی که در گذشته بر روی سنگ‌ها ترسیم و یا حکاکی شده و تا به امروز باقی مانده‌اند به نظر می‌رسد ترسیم واقعیت‌های اطراف یکی از نیازهای انسانی در جوامع و تمدن‌های مختلف بشری بوده که علاوه بر ایجاد حقوق مختلف، نمایش دهنده روش و سبک زندگی انسان‌ها در ادوار مختلف بوده است. حجاری‌های تخت جمشید آشکارا به ما می‌گویند که نوع زندگی، نوع پوشاک و نوع رفتارهای شخصی و اجتماعی نیاکان ایرانی ما چگونه بوده است.

امروزه و به رغم وجود نرم‌افزارهای گوناگون ترسیمی، کاهلی باعث شده که از شیوه واقعیت‌نگاری به سبک پدرانمان فاصله بگیریم. گرچه بایسته است چنین مواردی با فنون طراحی دست‌آزاد، به جهت صیقل هنری آن انجام شوند. معلمین اکنون بازنشسته ما در معماری، مدام تذکر می‌دهند که طراحی با دست و بدون استفاده از وسایل ترسیم را از روند کاری خود حذف نکنید؛ اما کو گوش شنوا؟ مقصر قسمتی تنبلی و قسمتی نابلدی است.

کتاب پیش‌رو ترجمه از کتابی است با عنوان “Freehand Drawing & Sketching” که با تلاش دو تن از دانشجویان خوش‌سلیقه سابق اینجانب انجام شده است. کتاب نثری روان داشته و در همین راستای ارجمند، روانی نثر در زبان فارسی حفظ شده است. کتاب از روش‌های گام‌به‌گام در ترسیم با دست‌آزاد بهره برده و با شکل‌ها و نمونه تمرین‌هایی در انتهای هر فصل به خوبی مکمل شده است. با توجه به اینکه دانشجویان و طراحان در ترسیم اسکیس نیاز به ارائه صحیح، بیان صریح، همراه با سرعت افزون دارند، نیازمند تمرین و ممارست بسیار در ترسیم به خصوص از روی نمونه بناهای ساخته شده، فضاهای آزاد و یا حتی ترسیم از روی عکس هستند تا قدرت درک و انتقال سریع را هم‌زمان پیدا کنند.

در فصل‌های اولیه تأکید بر ترسیم انواع خط، بافت و در کل ملزومات اولیه ارائه یک اثر در یک صفحه شده است تا هنرجو با کنترل قلم توانایی ترسیم آگاهانه خط را پیدا نماید. در فصل‌های بعد نیز این آموزش‌ها تکمیل شده و با یادگیری مقدماتی پرسپکتیو، هنرجو می‌تواند از محیط پیرامونی خود کروکی تهیه نماید. در فصل‌های پایانی برای افزایش جذابیت‌های بصری و درک هر چه بیشتر مخاطب، روش‌های ترسیم سریع جزئیات و ایجاد عمق به خوبی و با فرایندی ساده بیان شده است. بی‌تردید هنرجویان عزیز با کمی تلاش و صبر، ترسیم و طراحی با دست‌آزاد را به خوبی می‌توانند از این کتاب فرا گرفته و از نتایج آن در ادامه دوره تحصیلی و حرفه خود بهره‌مند شوند.

برای مترجمین عزیز توفیق روزافزون را از خداوند منان خواستارم و منتظر کتاب‌ها و نوشته‌های بعدی آن‌ها خواهم بود.

شاهین حیدری

استاد تمام دانشگاه تهران

پاییز ۹۷